

NOVE PESMI.

1.

Bèzeg se razcvita
In skerjanec poje;
Po širokem polji
Zlata rež se maje; —
Na širokem svetu
Ni je žive duše,
Ki bi me ljubila!

Cvetje bo ocvélo,
Petje umolknilo;
In rumeno žito
Bode se poželo;
Mene pa ponese
Černih mož četvero
V černo, hladno zemljo!

2.

Čez raván široko
Veter listje nosi,
Po širokem polji
Mègla roso trosi.

Ko je dan zazoril,
Je pri oknu stala;
Ljubega na serce
Gorko je stiskála.

To ni hladna rosa,
Ki to polje moči;
To so gorke sólze,
Ki jih dèkle toči.

Zdaj pa doli v vási
Bobna glas ropočè,
Dèkle, vbogo dèkle
Pa prebridko joče!

3.

„Káj res me ljubiš, ljubček, serce moje?“
Tako si v mladih letih me vprašala,
Ko v vertu sva sedela pod jesenom
In górkó se za roke sva stiskala.

Glej, dan se je nagnil, večer nastaje;
Pocasi, hladno meni serce bije;
Minóle gorke želje so nekdanje,
Minóle so nekdanje sanjarije!

4.

Glej, zrastel je hrast na sredi poljá,
Oj hrast visok, oj hrast košát!
Pribučal vihar je od gorâ
In padel je hrast, oj hrast košát!

In tekel je potok čez poljé,
Oj potok studén, oj potok deroč;
Potekel je tja v globoko morjé,
Ta potok studén, ta potok deroč!

Oj, nisem-li jaz ta hrast zelén,
Kí padel je tja na ravno poljé?
Oj, nisem-li jaz ta potok studén,
Kí zлил se je tja v globoko morjé?

5.

Leží, leží mi travnik,
Oj travnik pokošen;
Sred travnika je rožni cvet
Pozabljen, posušen!

Stojé, stojé drevesa
Krog travnika stojé;
In proti roži žalostno
Povešajo glavé!

6.

Glej, to je kletev mladih dní,
Da v boji za prihodnji kruh
Vsak blagi čút se zaduší.

In to je kletev starih dní,
Da nam minólih let spomin
Sercá nič več ne pomladi.

7.

Že rumeno listje
Rosna tla pokriva,
Dèkle, drago dèkle,
Zdaj pa se ločiva!

V jasne, južne kraje
Lastovke letijo,
V jasne, južne kraje
Iti mi velijo.

Tam moj mili narod
Sužne spone nosí,
V svoji zemlji tujec
Tujca kruha prosí!

8.

Zelén si venček dala mi,
Z ružičim trakom ga povila;
A venček je posušil se,
In ti si mene pozabila.

Tu v lipi pa je tiček lep,
Po vejah poskakuje;
In kader nem tu mimo grem,
Po tebi poprašuje.

9.

Včeraj bila je nedelja,
Solnce jasno je sijalo;
V cèrkev so ljudjé hitéli,
Glasno zvon jih tja je vabil.
Jaz pa romal sem na góro,
Gledat tja v raván široko,
Kjer po gladki, beli cesti
Voz za vozom urno tekel,
Kjer po gladki, beli cesti
Dvigal se oblak je prašni.
Voz pa tam se je za vozom

Skrival za zelenim klancem,
Čez orano, ravno polje
Vlekel se oblak je prašni. —
Bridki, oh neznano bridki
Čút se polasti mi sèrca,
Ko izginil voz je zadnji
Tamkaj za zelenim klancem.
Oh tako, ko voz za vozom,
Urno gine nam življenje;
Za seboj sledù ne pušča.
Kakor ta oblaček prašni!

Baptista.

GOSPOD MIRODOLSKI.

XVI.

Jesen se je bila naselila v Tihem dolu, pozna jesen sè svojimi merzlimi nočmi, ko pada z jasnega neba strupena slana, ki mori življenja kal poznim cveticam in rumeni drevesom zeleno listje; sè svojimi gostimi jutranjimi meglami, ki ležé tako leno nad goro in dolino in preprezajo vsa pota in kota z opolzlim, nadležnim blatom; jesen sè svojimi golimi njivami, zapuščenim poljem in samotnimi, mertvimi gozdi.

Dvakrat neprijazen, žalosten je bil sedaj pogled po vertu Mirodolskem; jesen je bila zapustila po njem svoj pogubni sled in njej se je bila pridružila nesreča! Redko je bilo videti zeleno pérje po drevesih, še to je tako žalostno viselo. Tu pa tam je bilo ostalo kako jabelko, kaka hruška na goli mladiki. Pota, sicer tako skerbno snazena, bila so potresena z rumenim in rujavim listjem. Na pol golo germovje v seči je bilo prepreženo z gostimi pajčevinami. Marjetice po travi so otožno povešale svoje glavice, prva slana jih je bila smertno zadela. Tiho je bilo po vertu, samo zdaj pa zdaj se je oglasila kaka senica z drevesa. Celo vrabci so bili tihi, dasi so imeli sedaj veselo življenje. Terte ob hišnem zidu so bile polne grozdja skoraj notri do pod strehe; in grozdje, sicer tako zvesto hranjeno in branjeno, bilo je zdaj vse v njih oblasti; sladkosnedi roj je vedel, kaj je dobro, in ni zanemarjal redke priložnosti; molčé se je gostil s plemenitim sadjem, ki ni bilo še nikoli tako sladko, kar se je pomnilo.

Kako je bilo sicer vse živo in veselo v Mirnem dolu, in kako vse tiho in mertvo je bilo sedaj; in vendar ni bila smert obiskala hiše v Mirnem dolu. Živi in zdravi so bili vsi, oče in hčeri, samo da ene ni bilo doma. In vendar taka izpremema! Hiša je bila sicer še kakor prej, ali vertu se je videlo, da pogreša skerbne gospodarjeve roke. Pobit se je klatil Perún, po hiši, po vertu; nikjeri ni mogel najti pripravnega mesta, kamor bi položil svoje stare ude; skoraj je bil pozabil že, kaj je prijazen pogled iz gospodarjevih oči, in mlada gospodinja ga je tako prezirala in zanemarjala, in vendar kaj bi bil dal za eno samo prijazno besedo; kaj je vse dobro življenje brez ljubezni! Kara Mustafa se je plazil od vogla do vogla, kakor tam ona umazana megla, ki se vlačí ob gozdnem robu. Tudi Kokodinov glas se ni več tako veselo, kakor nekedaj, razlegal po dolini.

In hišni oče! Glejte ga, tam se bliža iz za hišnega vogla: z rokami na herbtu hodi počasi po vertu; listje mu šumi pod nogami. Še na misel mu ne pride, da bi pogledal svoje ljube vinske terte, ki mu tako vabljivo kažejo svoj blagi sad. V travo krene s pota, pod jablano; po travi ležé in gnijó rudeča jabelka, ki jih nihče ne pobira. Pripogne se, pobere jabelko; kako se lepo žari, kako prijetno

diši! Stisne ga v roki, jabelko se stare, razkrehne, in debel, ostuden červ se privali iz njega. Čelo se možu zmračí, sence ga zaboli, daleč od sebe zažene izprijeni sad! Kak spomin je pač zbudil ta pogled nesrečnemu očetu?

„Žalostna jesen“, zdihne nesrečni mož.

„Žalostna, ali pa vesela, kakor je oko, ki jo gleda?“ ogласi se mu nekedo za herbtom. Gospod Mirodolski se oberne in zagleda pred sabo tujega moža; skrivnostno je bil prišel na vert, da ga nihče čutil.

„Kaj me gledate, gospod! Ali me več ne poznate?“ vpraša tujec.

„Poznam vas ne; vendar zdite se mi nekako znani“, odgovori mu gospod Mirodolski, ogledujoč tujega moža od nog do glave.

„Ali se ne spominjate več človeka, ki so ga bili vam prinesli pijanega, pobitega pod streho?“

„Res, nekako podobni ste mu, in vendar —“

„Nekoliko drugačen sem, kaj ne? Obleka, ljubi gospod, sama obleka, družega nič, vas moti“.

In res je bil Zabož čudno izpremenjen, tako, da ga je bilo težko poznati. A ne samo obleka; obraz, pogled, glas, vse je bilo nekako čudno izpremenjeno. Krepkejši, mlajši je bil videti, in skoraj bi rekli, lepši. Kar mu je bilo prej neprijetnega, odurnega v obličji, v vedenji in govorjenji, vse je bilo izginilo. Obraz njegov, dasi ne ravno lep, bil je zdaj nekako plemenit, gotovo pa prijeten. Oko, ki se mu je nekedaj tako serpo bliskalo izpod goste, tamne obervi, to oko je sedaj gledalo tako prijazno kakor more gledati samo oko dobrega človeka; s tem očesom bi ne bil mogel strašiti najplašnejega bosopetca na cesti. Glas, ki se mu je nekedaj tako terdo, tako nepriljudno zadiral, bil je sedaj gladek, mehak, dasi vedno še krepak; ta glas bi bil lahko utešil dete, ki se po materi joka.

Té čudovite izpremembe si mož pač sam ní bil v svesti; za to se je čudil gospodu Mirodolskemu, da ga tako gleda.

„Ne čudite se, gospod“, reče, podavši mu roko, „da sem nekako tako opravljen, kakor drugi ljudje. Saj veste, kaj pravi pregovor: ‚Pijanec se izpreoberne, kader se zverne‘. Tako se je tudi meni godilo; zvernil sem se bil, kakor veste, dobro zvernil, in to zvernenje se mi je obrnilo v izpreobernenje, da učeno govorim. Čudno se vam zdi, kaj ne? ker nimate prave vere v ljudske pregovore; in to ní prav. Verjemite mi ali ne, vendar rečem vam, da mi ni zmočila žgana kapljica jezika, odkar sem zapustil vašo gostoljubno hišo. Naveličal sem se vednega tavanja in klatenja po svetu; človek se slednjič vsega naveliča. Sklenil sem postati pošten, delaven človek. Stopil sem v službo pri nekem premožnem kinetu; ne da bi bil prav za hlapca, bolj za delavca sem; mož me dobro plačuje, ker vidi, da mi gre delo od rok. Naprej mi je dal toliko, da sem se malo ocedil in osnažil, tako da smem med ljudi. Nikedar bi ne bil mislil, da je delo tako prijetno; nikoli prej nisem bil tako dobre volje; po noči spim, kako bi me v vódo vergel. Tudi tiste neprijetne, černe misli

so mi prešle, saj veste; izpótile so se mi, ménim: vi ne veste, gospod, kako dobrodejen je pot, kako olajša človeka. Premalo sem se potil v svojem življenji, to je bila vsa moja nesreča. Čudite se, kaj ne, gospod, po kaj sem prišel, kaj hočem tu pri vas; gotovo se niste nadejali, da me bodete zopet kedaj videli, vsaj takega ne“.

„Res; ne bil bi si mislil...prav veseli me, da vas zopet vidim, in takega vidim; bodite mi serčno pozdravljeni!“ in gospod Mirodolski mu stisne še enkrat roko; blagi mož ga je bil zares vesel.

„In vendar me ne vprašate, kaj hočem? Moj Bog, saj sem vam rekel, da sem se izpreobernal, da hočem biti poslej pošten človek, in pošten človek treba da je hvaležen; nehvaležnost je ena izmed najgerjih človeških napak. Pogledat sem prišel, kako se vam godi, dobrotnik moj“.

V takem pogovoru sta bila prišla do klopi v gornjem koncu verta poleg seče, kjer je najrajši posedéval gospod Mirodolski, kjer je nekedaj ali sam ali v prijetnem pogovoru vžil toliko lepih trenutij.

Moža sedeta na klop. Zdaj je bil gospod Mirodolski na versti, da bi govoril; ali mož je molčal, kakor da bi ne bil slišal zadnjih besed svojega gosta. Zaboju je bilo huđo, ko je videl moža tako žalostnega, ali moral je govoriti, za to je bil prišel.

„Torej, kako vam, gospod?“

„Bo že, bo že! Morebiti bi bilo lahko nekoliko bolje, ali slabše bi bilo tudi lahko, še slabše, človek ne smé biti preširen“.

„Vse zdravo pri hiši?“

„Vse zdravo, človek in žival; o, zdravja smo terdnega, prav terdnega, ménim, da nas ne bo še z lepa konec!“

„Sami doma?“

„Sam!“

„Kaj pa družina?“

„...Dekle je šlo na polje z dekle...tja doli nekam...“

„In druga? saj ste imeli dve, če se ne motim?“

Tega trenutja se je bilo moči ogeniti; ali Zaboj je s premiselkom tako delal in ne drugače. Strašán je bil odgovor:

„Človek!“ zatogoti se mož nad njim in vdari serdito s pestjo ob mizo. „Človek! ali si prišel zasmehovat starca, ki ga ves svet zasmehuje!“

V tem trenutji se začuje šum za sečo, kakor da bi bil nekedo zaihtel, zastokal, potem zgrudil se na tla. Po sreči gospod Mirodolski ní ničesa čutil; ali Zaboj je slišal in on je vedel, kaj se godi za sečo.

Tam je kopernela, tam se je v smertnih težavah vila uboga izgubljena hči nesrečnega, smertno užaljenega očeta, ki ni odpustil greha izgubljenemu otroku.

Ko se je nekoliko dní po pogovoru v gozdu pred oglarjevo kočo Zaboj odpravljal na pot proti Tihemu dolu, ko mu je bila ponovila svoja naročila, ko sta se poslavljala, ko je že odhajal, polasti se hipoma Zore mogočno hrepenenje, da bi videla še enkrat očetov dom, da bi videla morebiti, skrivaj, od daleč, očeta, sestro; prositi ga začne,

naj jo vzame sè seboj, tako milo, tako ginljivo, da ji mož ni mogel odreči prošnje. Prišla sta bila po okoliših do Mirnega dola. Tam se je hotela skriti v gozdu in čakati Zaboja, da se verne. Prej pa ga je prosila še enkrat in on ji je bil obljubil, da je nikakor ne izdá očetu. Zgovorjeno je bilo, kje se snideta.

Ali ko je bil Zaboj odšel v očetovo hišo, ni se mogla držati, silna moč jo je vlekla proti izgubljenemu dómu, da bi, ker vanj ne smé, vsaj skozi ograjo zagledala ga, da bi videla, ako mogoče, očetovo, sestrično obličje. Bliža se vertu, skrije se za visoko seč, glavo stisne k njej, s hrepenečim očesom predira goščo. Zagleda očeta, vidi mu obličje, žalostno obličje, čuje glas njegov, o kako bode govoril oče? serce ji utriplje, zdaj se sodi njena sodba! Oh! obsojena je, oče je obsodil svojega otroka! Strela ji je zadela sercé, ko je vdaril tako serdito ob mizo. Temà ji pokrije oči, onemogla se zgrudi na tla. Počasi se zopet zavé; komaj se dihati upa; na úho vleče, kaj se govori onkraj seče; prestregla je vsako besedo.

Zaboj ní odgovoril, ko se je bil gospod Mirodolski tako zagrozil nad njim; samo pogledal ga je s tako milim pogledom, v tem pogledu je bilo toliko globokega sočutja, da je bil nesrečni mož pri tej priči razorožen. Prijazno ga prime za roko in z mehkim glasom govori:

„Odpustite, prijatelj, nesrečnemu očetu! Z obraza vam berem, da vam je znana moja nesreča; saj menim, da se je že razglasila po vsej deželi! Prišli ste, ne da bi me zasmehovali, tolažit ste me prišli. Glejte, imel sem dve hčeri; zdaj imam samo še eno! Mislim sem, da imam obé enako rad; zdaj vidim, da sem bil krivičen; nepravilno sem bil razdelil zaklad očetovske ljubezni svojima otrokoma in njej sem dal večí del; preveč sem jo ljubil, malikoval sem in in zdaj se pokorim za svoje malikovanje. Sam sem si kriv svoje nesreče, in vendar me tako boli, tako boli! Imejte poterpljenje z menoj, prijatelj! Star sem in starost je otročja! — Dal sem ji večí delež ljubezni, a ona ga ni znala ceniti; kaj je otroku očetova ljubezen, kaj je njemu oče? Suha veja, ki drevo kazí; mladiki je na potu, veter potegne, odkrehne jo, in na njenem mestu se veselo razvije krepka mladika. Tako je in tako mora biti, naravni zakon! Človek je nespameten, ako se upira naravnim zakonom! — In vendar, saj je imela dobro serce, ko bi bila vedela, kako jo ljubim; ko bi bila mogla misliti, da me bode tako bolela njena izguba, morebiti bi mi pa vendar ne bila tega storila! Ta misel mi je edina tolažba, siromaška tolažba! — O sebi samo govorim; a storila je dva človeka nesrečna: o sestri ne govorim, ona je ženska in ženska ima lahko sercé! Ženska nesreča tern v perstu! Tern se izdere, kaplja kervi — in drugi dan že ne vé, kateri perst jo je bolel včeraj. Ali mladenič, ki mu je prelomila zvestobo, čisto, blago serce, ki ní poznalo čuta razen ljubezni do njé, kako se tolaži on? Jaz ne vem, videti ga ne morem! Ležal je, koliko časa ne vé; jaz ne štejem več ur in dní; ležal je med življenjem in smertjo, vsak čas smo mislili, da ugasne. Zmagala je vendar mladost, okreval je, vstal je in zdaj hodi, kakor senca, v serce mi reže njegov pogled!

Nesrečni mladenič! Jaz sem star, moje življenje je pri kraji; ti dnevi, ki jih imam še pred seboj, naj mi minejo v žalosti ali veselji, malo dobička, malo izgube! Ali on, pot mu gré navzgor, bliža se višavi, s katere se mu odpre pogled v ravno polje, v solnčne doline med zelenimi griči, s pisanimi travniki in bistrimi potoki in razgled zapirajo sinje gore v daljavi. Ali sive megle so mu leglé nad to srečno deželo! O da bi mogel pozabiti, kar je bilo! Izrul naj bi si jo iz sereca, ki ga ni bila vredna, kakor se izruje bodeči osát iz grede! Jaz nimam več toliko moči; meni bo kervavo zbadal njen spomin serce do groba!“

In solzé, blagodejne, dolgo zadrževane solzé se uderó ubogemu možu po čestitem obličji!

Dolgo časa sta molčala oba.

„Tolažil vas ne bom, ubogi prijatelj“, izpregovori slednjič Zaboj, tolažilen je bil že sam glas, s katerim je govoril naslednje besede: „Tolažil vas ne bom; možje se ne tolažijo. Kar bi vam mogel reči v tolažbo, to veste sami. Življenje poznate, serce človeško poznate in njegove slabosti. Kaj je prosta volja človeška! Neznane moči se izgrajo z nami. Njim pride človek v oblast, ko stopi v življenje, in sama smert ga reši té oblasti. Kedor hoče živeti, treba da spozna to resnico, žalostno resnico ali vendar resnico; treba da se voljno vdá skrivnostni oblasti, kateri ubežati ni mogoče. Kaj pomaga vjetemu tiču, ako se s perotmi, z glavico zaganja v terde stene svoje ječe! Kervavé mu peroti, kervaví mu glavica; slednjič oslabi, omaga, ako mu ne pride prej spoznanje, da so mu zastoj vse prizadéve, da se mu je, ako noče poginiti, vdati presilni oblasti. Hladna modrost, dà, slaba tolažba, ali kaj hočemo? mož z možem ne more, ne sme govoriti, kakor se govori z otrokom. — Nesreča vas je zadela, prijatelj, velika nesreča; hudo je, kar vas je naravnost zadelo, ostalo vam plava pred očmi v najhujši podobi. In tako je prav; hujša ne more biti nesreča, nego si jo mislite. Ali ní, prijatelj v tém nekoliko tolažbe? Ali smete že obupati, predno vam je vse jasno? Ali smete obsoditi, zavreči svojega otroka, dokler vam še ní očita vsa pregreha? Imate-li tako malo zaupanja v dobre nauke, katere sta ji oče in mati vcepila v mlado dušo? Ní-li mogoče, da se je zavedela, da se ji je zbudila vest, predno je bilo prepozno? Kedo vam je porok, da vaša ostra sodba ni krivična? Ali ste že slišali njeno izpoved? Ní-li mogoče, da se vam verne taka, da jo lahko z radostnimi solzami stisnete v očetovsko naročje? Jaz si ne morem misliti, da bi bila hči takega očeta — navadno dekle!“

Te besede je govoril Zaboj s tako globokim prepričanjem, da si slednjič gospod Mirodolski ní mogel kaj, da bi jih zvesto ne poslušal. Z glavo je majal, vendar videti mu je bilo, da mu dobro dejo; kako bi ne bil rad poslušal moža, ki mu je tako gorko zagovarjal izgubljenega otroka! Hvaležno ga pogleda, govoreč:

„Dejali ste, da me nočete tolažiti, in vendar kedor bi me prišel tolažiti, kako bi mogel drugače govoriti? Moje nesrečno dete bi ne

bilo moglo najti boljšega zagovornika. Prepričali me niste, kedo bi me mogel prepričati! vendar hvaležen sem vam. Če sem vam kedaj kaj dobrega storil, vse ste mi obilno povernili. O kako rad bi upal, a ne morem!“

„Jaz pa vam pravim. upajte, vse bo še dobro, pomnili boste moje besede; več vam ne morem reči. Zdaj moram iti, a nisva se videla zadnji krat. Z Bogom!“

„Z Bogom!“

Podasta si roke, in Zaboj urno odide.

B. M.

DVORI IN PLEMSTVO

na Nemškem v XVIII. stoletji.

(Konec.)

Skoraj še gerje so ravnali virtemberški vojvode sè svojimi podložnimi. Omenjamo tu Eberharda Ludovika, ki je sè svojo mêtreso Grävenitz tlačil virtemberško deželó. Ta ženska je bila tako nesramna, da je celo od protestantovskih duhovnikov zahtevala, naj poleg vladarja tudi njo v cerkveni molitvi imenujejo, na kar jej je pa pridigar Osiander dobro odgovoril, da se to že tako godi, kajti vsak dan se moli v očenaši: „Odreši nas vsega huđega!“

Pod vojvodo Karlom Aleksandrom je ropal faktotum žid Süs Offenheimer, ki se je po smerti vojvode za svoje pregrehe pokoril z grozovitno smertjo. Najslabše pa se je godilo Virtemberžanom pod vlado despotičnega Karla Evgena, zlasti v prvi polovici njegove vlade. Ne samo, da je imel mnogo oficijalnih priležnic, da je rabil vse igralke in plesalke dvornega gledišča, katero je stalo ogromne vsote, — nobena nedolžnost po vsej deželi ni bila varna pred njegovo pohotnostjo. Navadno, ko je oskrnil kakega dekleta in ko so se pokazali nasledki, odškodil je siroto „enkrat za vselej“ z beraškimi 50 gold. Kasneje, v dobi razumnega, liberalnega despotizma, hotel je tudi on reformovati ter je začel zgodaj vstajati, znanosti podpirati, avdijencije dajati itd. Toda, vse to je bilo samo na videz! Slaboglasni klaticitez Casanova v svojih skandaloznih, toda zgodovinsko važnih memoirah pravi, da je vojvoda kmete, če so ga pri avdijenciji sè svojimi pritožbami nadlegovali, ter mu tako čas kratili, vselej serdito zapodil, da je pa červerte kmetice tem rajši sprejemal, ter jih tète à tète prav vestno izpraševal. Gerdo se je postopalo z ubogimi kmeti; vojvoda je ljubil lov, in divjačina se je torej gojila v neznosnem številu. Imel je nad 1000 lovskih psov; dostikrat so lovske čete v divjem tiru pogazile in poteptale cvetoče polje, nado ubogega tlačana, kateri še z ograjo ni smel varovati svojega posestva. Kedar je bilo največ dela, tirali so kmete v hribe, da bi gonili divjačino, ter so jih zadržavali po cele tedne. Celó narava se je morala klanjati virtemberškemu trinogu; kajti če se mu je zljubilo, ukazal je prav v hribih

kmetom zemljo izkopati, vodo iz dolin nanositi ter umetno jezero napraviti, da bi se tam z vodnim lovom kratkočasil. Grozna osoda nesrečnega pesnika in žurnalista Schubarta pa nam kaže, kako nevarno je bilo kritikovati skandale in zločine virtemberškega vladarja!

Lehko bi še marsikaj zanimivega tudi o drugih dvorih pridejali, n. pr. o hanoveranskem, palatinskem, bavarskem, hesenskem, vendar omenjamo le to, da so se žalostni nasledki tega razuzdanega življenja tudi v tem kmalo pokazali, da so nemške dinastije druga za drugo izumirale. Koder se to ni zgodilo, bili so vendar člani vladajočih rodbin dostikrat duševno bolni in neumni; in zgodovina nam poroča mnogo o tacih originalih, n. pr. o onem vojvodi saksonsko-merseburskem, kateri je strastno bas ljubil, — ter v svoji budalosti še le takrat lastnega otroka pripoznati hotel, ko se mu je zagotovilo, da je dete — z basom na svet prišlo! Celó o velikem pruskem kralju Frideriku II. se terdi, da je vsled nezmérnosti mladih let postal nezmožen in da se je zarad tega razbila namera Evgenova, zaročiti Habsburžanko Marijo Terezijo s pruskim kraljevičem.

Vendar niso bili vsi suverêni sedaj popisanim podobni. Pregovor „les extrêmes se touchent“ se morebiti nikdar ni bolj resničnega izkazal, nego takrat, ko je na Saksonskem pod galantnim Avgustom vladala boginja Živa, v sosednem Pruskem pa pod korporalsko-surovim Friderikom Viljemom I. kruto razsajajoči Mart. Bil je Friderik Viljem eden najbolj čudnih originalov svetovne zgodovine. V svoji mladosti na dvoru svojega oholega, ničemurnega očeta Friderika I. jel je spoznavati slabe nasledke mehkužnosti in zapravljivosti ter zaničevati navadno življenje tačasnih pofrancoženih dvorov. Komaj je tedaj l. 1711 nastopil vlado, čutili so že razvajeni dvorniki praktične konsekvencije njegovih načel. Takoj je iz dvora pregnal čedo lenih dvorskih postopačev, zapodil métrese, odpravil škodljivi in dragi blesk ter obderžal samo malo število najbolj potrebnih strežajev. Varčeval je tako, da so se pod njegovo vladó državni dohodki pomnožili od 4 na 7½ milijonov tolarjev, ne da bi bili podložni zdihovali pod bremenom neprenosnih davkov. Gledal je na vsak tolar, samo za eno stvar ni štedil denarja, namreč za oni glasoviti grenadirski polk, katerega je bil sestavil iz velikanov vse Evrope. Ni bilo večjega veselja pruskemu kralju, kakor če so mu njegovi nabirovalni častniki bodi si sè silo ali zvijačo privedli kako prav dolgo „žerd“ za znano potsdamsko gardo. Nekateri teh grenadirjev so ga stali 4—5000 tolarjev: eden najdaljših, Irec, celo 9000 tolarjev, za tedanji čas ogromna vsota! Vede in umetnosti je zaničeval iz dna svojega serca ter o Leibnitzu, največjem učenjaku tiste dobe, zaničljivo se izrazil, da ní za nobeno rabo, celó za to ne, da bi na straži stal! V vérskih zadevah je bil precej toleranten: protestantovski zelotni popi so tedaj smertno sovražena filozofa Wolffa le s tem iztirati mogli iz dežele, da so se kralju legali, da Wolfova filozofija — zapeljuje in opravičuje dezertérje potsdamske garde!!

Živel je Friderik Viljem skromno, kakor navaden meščan.

V kraljevih sobah ni bilo videti dragocenih tapet, mehkih fauteuilov itd., temveč vse orodje je bilo leseno, in da se je tudi slabo jelo in pilo, o tem bridko toži kraljeva hči, duhovita, toda zlobna mejna grofica Baireuthska v znanih memoirah. Opere, gledišča, koncertov ni maral, pač pa je redno vsak večer zahajal v tako zvani „tabaks-collegium“ ter tam, v neki mali sobici, z nekaterimi ministri in generali pivo pil, iz kratkih pip tabak puhal ter zlasti z učenim, toda brez-značajnim in vedno pijanim Gudlingom neumne burke uganjal. Posebno nedolžne te šale niso bile; dostikrat mu je dal hišne duri zazidati, tako da Gudling, vernivši se pijan domu, ni mogel najti stanovalja in vhoda. Enkrat mu je celo živega medveda v posteljo položiti ukazal in komaj se je Gundling, predsednik berlinske akademije znanosti, rešil gotove smerti iz krempljev razkačene zverine.

Takrat se je spremenilo žezlo, bliščeči simbol verhovne kraljeve oblasti, v rokah pruskega kralja v korporalsko palico, s katero je vladal svojo družino in svojo državo. Brutalna strogost njegova storila ga je skoraj morileca svojega sina, genialnega Friderika (II.), in komaj se je le-ta rešil tragične osode ruskega careviča Aleksija. Pač so se tresli Berolinčani, ako so videli po ulicah korakati deželnega očeta, v znani noši, v višnji vojaški suknji z rudečimi vzleki, rumenem brezrokavniku in belih hlačah, z mogočno palico v roki. Skerbno in pazno se je oziralo kraljevo oko na vsako malenkost, in gorjé vsakemu, kateri ni s popolnoma dobro vestjo srečal strogega vladarja. Če je n. pr. zapazil kako še tako bogato damo v nespodobni ali predragi obleki, takoj jo je ustavil in revica je prišla po lastni izkušnji do bridkega spoznanja, iz kakega lesa in kakošnega okusa je kraljeva palica! Tudi uteči ni bilo nikomur mogoče; ko mu je nekedaj nek strahopetni žid uiti hotel, zasačil ga je takoj ter ga je osorno vprašal, zakaj je bežal? Preplašen potomec izvoljenega ljudstva plaho odgovori, da se je bil kraljevega veličanstva zbal. Toda strašno je vihtil vladar svojo reformatorno orodje in žida pretepaje kričal je jezno: „Ne bati se me, ljubiti, ljubiti me morate!“

Pri vsem tem pa Friderik Viljem ni brez velike zgodovinske važnosti. Nikedar bi se ne bil Friderik II. mogel ubraniti napadov skoraj vse Evrope, ako bi mu ne bil oče zapustil izverstne vojske in polne blagajnice — in ako dandanes ona velikanska kasarna, katero imenujemo prusko državo, strahuje skoraj ves politični svet, temeljni kamen ji je bil položil ta originalni korporal na kraljevem prestolu!

Toda pustimo maziljeno gospodo ter ozrimo se mimogredé tudi na okolico teh zemeljskih bogov, na dvorno aristokratijo! Bližamo se mogočni palači, zidani po izgledu kraljevega versalskega grada v stilu pozne renaissance, „rococo“ imenovanem, ter stopimo na razprostrani in skerbno obdelani vert. Mnogo naravnih lepót, prijetne sence, krasnega drevja in obilnega cvetja ne bomo videli, kajti visoki krogi, katerim je to lastnina, zaničujejo krasoto prirode ter čislajo in ljubijo samo to, kar je z umetnostjo in velikim trudom narejeno. Karakteristično je, da je več vladarjev te dobe zapustilo lepa glavna mesta

z romantično lego ter zidalo si nove rezidence v dolgočasnih, pustih krajih; tako je nastal n. pr. Ludwigsburg, Karlsruhe itd. Simetrično porezanim drevesom in ograjam poznajo se vertnarjeve škarje, pota in steze so posute z belim peskom in pisanim kamenjem, povsod vidimo vodomete, kipe, statue v slastno-sentimentalnih ali pohujšljivih postavah. In koliko je še druge ropotije! Tù vidimo orientalske kioske in minarete, tù gerški tempelj, tam rimski vodotok, tù srednjeveško razvalino in tù, — tù slišimo iz umetne, gosto z beršlinom porašene jame sladko šepetajoče glasove! Ako smo dovolj indiskretni, da stopimo vanjo, videli bomo morebiti elegantnega, parfumiranega kavalirja klečečega pred damo ter slišali ga, kako ji v gladki francoščini razodeva svoja serčna čutila. Mož vé, kaj hoče, dama tudi — in prav bojimo se, da se bode terdnjava, dosihmal na videz še branjena, kmalo udala smelim napadom hrepenečega oblegovalca!

Toda ne motimo teh elevzinskih skrivnosti ter stopimo po širokih stopnicah v parketirane, bogato okinčane, bliščeče dvorane, kjer kavalirji pri pokalu vina ali pri visoki igri čakajo veselje, kakor jih redno donaša vsak večer. Gospodje se pogovarjajo francozki, kajti materinega jezika se sramujejo; tudi v vedenji oponašajo lahkonožne francozke kavalirje, dasiravno jim je zibelka tekla v megleni Germaniji. O prvem pogledu so videti prav olikani in elegantni — toda ako bliže pogledamo, razodela se nam bode tolika izprijenost in oholost, da bomo osupnjeni in prestrašeni nazaj planili! Učili se niso nikoli nič resnega, znanje francoškega jezika in nekaterih oholih oblik društvenega življenja bila je skoraj edina pridobitev aristokratske odgoje; od mladih nog so navajeni, v obraz biti filistersko-plebejski poštenosti, in kar jim je v tem oziru še manjkalo, naučili so se bili na visoki šoli tedanje nemoralnosti, v Parizu in na versalskem dvoru. Sedaj se šopirijo poleg vladarja, udeležujejo se njegovih razuzdanosti, z njim se pomenkujejo o erotičnih zmagah, prodavajo mu za novce, službe in redove lastne žene in hčere, hlapčevsko se klanjajo vladarjevi priležnici in njega ljubljencu, če sta še tako nizkega stanu, ter vendar z nepopisno ošabnostjo prezirajo vse neplemenite elemente, katere psujejo „canaille“, „roture“ itd. Ženske aristokratije pa so še bolj izprijene! Geslo jim je postalo: „le sang du roi ne souille pas“ in torej si štejejo v čast, ako jih vladar blagovoli počastiti sè svojo pohlepnostjo! Na dvoru virtemberškega vojvode Karla Evgena so imele n. pr. priznane priležnice čudno predpravo, da so smele nositi čevlje iz višnjevega žameta ali atlaza in kmalo je postala ta čudna privilegija predmet poželenja aristokratskih krasotic. Posebno gnjusno so se vedle matere; tako čujemo o materi iz visokoplemenite hohencelerske rodbine, katera je hčerko karala, da se je prenedolžno vedla nasproti Avgustu II. ter tako izgrešila čast, postati kraljeva ljubica! Isti glasoviti razuzdanec izrekel je željo proti drugi materi — skoraj je blasfemija, rabiti to čestitljivo ime — da bi se rad bolj intimno seznanil z njeno hčerko — in mati se mu je lepo zahvalila za izkazano čast ter mu potem, ko sta se bila dogovorila

o ceni, pri nalašč osnovani veselici izročila nevestno opravljeno deklico!

To so prizori iz tolikokrat hvalisane, dobre, patrijarhalne dobe, ko še liberalne ideje niso kalile javnega miru in še nikdo ni hujskal proti avtoriteti vladarjev, ki so brezobzirno gospodovali, narodi pa so molčali, slušali in terpeli! Mi gotovo ne hvalimo teh časov, mi jih ne želimo nazaj — vendar pa priznavamo, da tudi oni niso bili neplodni in brezkoristni za razvoj človečanstva. Kajti despotizem, dasi-ravno najbolj zaničljiva oblika vlade, radi svojega kratkega obstanka ni bil toliko pogibelen za zapadno-evropske narode kakor fevdalno-aristokratična sistema. Ravno ta sistema pa je bila uničena in razdrobljena po despotičnih vladarjih 18. stoletja, kateri niso samo odpravili političnih in socijalnih predpravie velikašev, temveč jim tudi vzeli stare kreposti ter jih duševno in telesno izpridili. V divjem kolobaru so se vertile aristokratične muhe okrog velike luči dvorskih bahanalij, tako dolgo, da so si sežgale peruti in v plamenih žalostno poginile. Dvor je spravil plemstvo ob premoženje, zdravje in poštenje. Narodi pa, podučeni po velikih pisateljih in modrijanih, rešeni starih predsodkov, gledali so kmalo serdito in zaničljivo gnjusno nagoto onih mogoteev, katere so prej čestili bolj kot neumerjoče bogove, nego kot revne, grešne stvari. Izginil je neumni strah, izginilo staro malikovanje, in ko se je velikan narod začel gibati, svest si svoje mladostne sile, razdrobil je kmalo železne verige robstva, ki so ga težile in sramotile cela bridka stoletja. Rudeče se je žarilo nebo koncem 18. stoletja, toda plameni, v katerih je upepelila francozka revolucija spake despotične dobe — bili so človeškemu rodu zarija in nada boljše prihodnosti!

Fr. Šuklje.

BOJIM SE TE.

Zgodovinska povest.

II.

V visoki hiši gosposke ulice, kjer so stala nekedaj domovja kranjskih plemenitnikov, stanovala je vdova, plemenita gospa Ravberjeva sè svojo mlado hčerko Emilijo. Gospa Ravberjeva ni bila bogata, ker pokojni njen soprog je bil izmed mlajših sinov té veljavne in nekedaj obširne kranjske rodovine, in znano je, da so drugi sinovi plemenitih gospodov vedno manj dedovali nego pervorodni; časi jih je pa tudi cerkev sama v oskerbo jemala, dajoč jim mesta prelatov, vladik in sploh cerkvenih načelnikov. Poleg tega je pokojni úd té glasovite družine, Emilijin oče, sam si po vsi moči prizadejal, da je že zgodaj v igri zapravil vse, kar je bil podedoval, in ravno o pravem času umerl, to je: potem, ko ni ničesa več imel. Sorodniki so sedaj skerbeli za vdovo Ernestino Ravberjevo in njeno lepo hčerko Emilijo.

„Kedor ni plemenitnik stare in slavne rodovine, ni ljubezni ne zmožen ne vreden. To vidite, opazujoč navadno ljudstvo. Zato se čudim, da o takih rečeh govorite tako, kakor bi plemenitnik ne smel govoriti, in Emilja bi vas gotovo ne ljubila, ko bi bili ne vem kako bogati in učeni a ne plemeniti. Pustite torej govorjenje, ki vas ni vredno. Govorila sem že sè strijcem vašim“.

Tako je besedovala stara vdova Ravberjeva in s takim ponosom je zapustila sobo, v kateri je sedel Anton z njeno mlado hčerjo, da se pač ni moglo poznati, da ta prevzetna žena živi prav za prav o milosti svojih sorodnikov.

Emilija, mlada, piavolasa, živa devica, je menda težko čakala, da je mati vrata zaperla za seboj. Kakor živa iskra je planila sè stola svojemu ljubemu v naročje. Isto tako hitro se mu je hotela zopet izviti sè srečnim smehljajem, ali on je ni izpustil. Smijala sta se oba in srečna sta bila v tem trenotji, dà, v tem trenotji!

On je prvi postal resen.

„Ali ti tudi tako misliš kakor mama?“ vpraša svojo nevesto.

„Kako?“

„Ali bi ti mene ne ljubila, ako bi ne bil plemenit, ako bi...“

„No kaj, ako bi? Zakaj si obtičal?“

„Odgovori prej!“

„Glej, sedaj tako gledaš, da se te bojim. Zakaj?“ In res se mu ljubica skoraj plaho izvije iz naročja; on ji ne brani.

Molk nastane. On jo serpo gleda, ona je bila povescila oči.

„Odgovori mi; ti bi me ne ljubila?“ vpraša on.

„Ne!“ odgovori mlado dekle.

Kratka besedica, nagla, nepremišljena, morda celo neresnična!

On vstane.

„Kaj me tako gledaš!“ vpraša ona po otročje kljubujoč, in kakor oponašaje namerdne obrazek.

On se počasi obrača, prime svoje pokrivalo, še enkrat jo pogleda, potem otide z urnimi koraki.

Mrak je bil nastal tisti večer; oster mraz je bil, tako da so vozna kolesa škripala in vrabci so se bili poskrili pod strehami; kosmato ivje se je bilo naredilo po drevji; po nezakurjenih izbah so si ljudje roke dergnili; pater Salomon, Antonov sorodnik, pa je bil pozvonil svojemu slugi ter mu velel: Založi še dvě poleni v peč, potem pridi nazaj!

„Ali nisi nikjer videl gospoda Antona?“ vpraša slugo, ko se je bil vernil.

„Tri dni in tri noči ga ni bilo domov spat; nihče ne vé, kje je, bojé se, da se mu je kaj zlega prigodilo“.

Zamišljen hodi jezovit po sobi.

V tem trenutji se začujejo v prvi sobi znani koraki. Tu je Anton!

Ali kakov! Bled kakor smert stopi v sobo; strije mu gre naproti, seže mu v roko, ter vpraša:

„Kaj ti je?“

Nečak sede. Na ponovljeno vprašanje reče:

„Nič! — Imam jo zopet okolo pasa, rudečo vervico, kakor vleva pobožna šega. Vodi me k cerkvi, strije, da mi jo odvzame. Sedaj mi je vse enako. Ne teži me več, nosim jo samo zato, da mi jo more cerkev odvzeti. Prej me je rezala, pekla okolo pasa; sedaj ne več!“

„Kaj ti je? Zopet prepirček z Emilijo?“

„Prepirček, da, za vselej! Strije! jaz bi bil za njo še več zatajil, ne samo rudeče vervi, katero me morate nositi, sina usmertenikovega: o več, več, več! Sedaj ni treba, ona nima serca, zame ni ljubezni! Tu sem, strije; stori, kar hočeš z menoj, deni me, kamor ti drago: v samostan, kamor hočeš; kletev očetove pregrehe je za menoj, zame ni sreče!“

„Sirota!“ miluje ga sam za se jezovit!

III.

Štiri leta pozneje se je gibala dolga procesija debelušnih in suhih samostanikov v cerkev samostana Renskega pri Gradci, kjer je opat pred oltarjem z velikimi ceremonijami v imenu matere cerkve odvzel Antonu Tatenbahu, sinu zarad zarote proti cesarju usmertnega očeta, rudečo vervico in ga posvetil za duhovnika.

Bled je bil posvečenec, srečen ni mogel biti, če tudi mu je bilo odvzeto znamenje vraže in človeške nespameti.

A zopet štiri leta pozneje je sedel mlad okrogloličen pater v izpovednici iste cerkve, in prišla je lepa mlada gospa, pokleknila je pri izpovednici pred njim in molila izpovedne molitve. Mladi pater se zgane, ko jo zagleda. Ona ga ni spoznala. Kako? Osem let je mnogo časa!

In poslušal je, kaj ji dušo teži; dolgo je govorila ter pripovedovala svoje grehe.

Zadej za njo pa je stalo mlado delavsko dekle, neizkušeno stvarce, ki je bilo prineslo svoje drobne, komaj imena vredne grehe na materino povelje. Radovedno je bilo mlado delavsko dekletce ter na uho je vleklo skrivnostno šepetanje, kakih grehov se ima pač izpovedavati lepa gospa, kako more pač grešiti taka imenitna dama v svilnem krilu!

In zvedavo dekle je čulo nekaj o nekem starem moži...ker je bil bogat...o mladem moži...in več stvari, katerih ni umelo.

Z objokanimi očmi vstane gospa ter odide.

Mladi pater pa ní več odperl linice ne na desno, ne na levo. Obsedel je v svoji izpovednici nekoliko minút, potem vstane in stopa v zakristijo, molitve mermrajoč.

A niso bile same molitve; cerkovnik je čul vmes čudne besede: „Dobro je bilo, da se me je bala!“ J. Jurčič.

Y LJUBLJANO!

Podoba iz otročjega življenja 2.

(Konec.)

Glejte ga, tam le gre Kurji strah! Ali ste že videli take korače? Čez prelaz je stopil, kakor stopamo drugi čez prag; vert pred hišo je vendar precej prostoren, a stopil je trikrat, štirikrat in bil je pri hišnem pragu. Tu se sklene kakor zaklepni nož, da bi se ne zadel z glavo. Bil je namreč strašno dolg in tenak kakor žerd; Tone bi mu bil lahko šel med razkoračenimi nogami; a suh je bil, kakor da bi bil pri njem vedno post, dasi je bil znan za dobrega jedca. Toliko let že je živel na kmetih, vendar je imel še vedno svoje gosposke navade. Nikoli ni stopil v kmečko hišo, da bi ne bil poterkal prej na vrata, še tudi še mu je redko kedo oglasil. A našega Toneta ni pripravilo v zadrego terkanje na vrata. Krepko se mu oglasi, kakor spodobno. Kurji strah vstopi, ozre se po sobi, pozdravi mater, potem odloži svoje krojaško orodje na veliko javorovo mizo.

Krojač je torej tukaj, a kje so očé? Brez očeta bi se še prebilo; a sukna je treba, sukna, ki je v očetovi oblasti. Tone hoče ravno iti iskat očeta, ko vstopijo: zagledali so bili pri kozelci Kurjega straha. Moléé gredó v stransko izbo in se veruejo kmalo sè suknom v roki, ki ga podadó krojaču. Krojač ga razgerne, položi ga na dlan ter ga derži proti luči; potem ga mená med palcem in kazalcem, in namerdne se, kakor da bi hotel reči: Bó! Oče mu nekaj na tihem povedó, tako da Tone ní mogel slišati, káj. Kurji strah pokima, vzame mero, ter začne meriti očeta, čez križ in čez pas. To je bilo Tonetu vendar preveč; toliko da ga ní jok posilil od same nevolje.

„Oče, kaj meni ne bo nič?“

„Počakaj! po versti, kakor so hiše v Tersti“, odgovoré mu mirno očé.

„Ali meni se vendar bolj mudi, očé!“

Nič odgovora. Ko je Kurji strah premeril očeta, bliža se sinu. Tone se terdo derži v tem važnem trenutji in steza se, kolikor more.

Le ohlapno! prigovarja očé krojaču, „otroci hitro rastó!“

„Kakor je prav“, odgovarja sin, „da se prime života!“

„Meni nič praviti; že vem, kako je prav“, razsodi krojač pravdo med očetom in sinom, odloži mero, razgerne sukno po mizi ter se

pripravlja, da bi ga začel rezati. Oče, ki niso imeli več opravka, odidejo na delo; sin pa se bliža krojaču ter ga prosi:

„Striže, veste kaj, saj ne bodo nič rekli oče, kar meni prej začnite; meni se mudi, oče lahko čakajo“.

Krojač mu ne odgovori ničesa; a ko se tudi mati potegne za sina, dá se pogovoriti; Kurji strah je bil vendar dober mož, če tudi kratkih besedi. In tako je šlo vse po sreči. Samo sukno ni bilo Tonetu prav po volji; sivkasto je bilo, on si je želel vedno višnjevega, najlepše in najiminenitniše seveda bi bilo spreminjasto. A mati in krojač sta ga tolažila, da je tako bolj terdno in stanovitno, in na zadnje se umiri, zlasti ko mu je krojač zagotavljal, da se bo mnogo lepše videlo, ko bo obleka gotova. Ves čas je stal pri krojači ter zvesto gledal in pazil, kakor da bi se hotel učiti za krojača. Kurji strah je bil uren pri delu, a našemu Tonetu se je zdel vendar prepočasen. Zlasti to ga je jezilo, da je mož vsakih petnajst ali dvajset minut odložil delo in z nova si pipo natlačil. In vse to je tako strašno počasi delal, da ga Tone ni mogel gledati brez nejevolje. Poleg tega je imel Kurji strah še to čudno navado, da si ni zažigal tobaka z žveplenkami, ki jih ima dandanes vendar že vsak kmet na polici; ravnal se je, da si terd Nемеc iz pruske dežele, po stari slovanski šegi; ko je bila pipa natlačena, šel je v vežo, vzel je živ ogel z ognjišča, ter položil ga na tobak. Da bi tako ne tratil dragega časa, prosi ga Tone, naj njemu izroči to imenitno opravilo; a Kurji strah, dasi dober mož, ni se mu dal pogovoriti. In tako je moral Tone čakati; in pričakal je res veselega trenutja. Tretji dan potem, ko je bil prestopil Kurji strah prelaz in prag, zabodel je zadnjikrat šivanko in naredil je zadnji vozal Tonetovi obleki. Mi pa naredimo zadnjo piko prosti, otročji povesti.

Povedati smo hoteli svojim bralcem tudi, kako je bilo, ko je bil prišel še čevljar v hišo; ali slišali smo praviti, da naše otročje povesti dolgočasijo bralce; za to molčimo. In vendar škoda! Jako kratkočasen mož je bil Klapin in pripovedovati je znal tako lepe pripovedke!

Poslovimo se od Toneta in želimo mu, da naj se mu uresniči, kar smo mu nekedaj prerokovali: da bo kedaj gospod Anton, ki bo imel zlato uro in se bo vozil z dvema konjema v Ljubljano. Bog ne daj, da bi ga zadela jeza vladike, ki ga lahko pošlje v Zagorje, ali pa v Dragatuš na hervaški meji!

B. M.

Listnica uredništva. Vse one gospode, ki so nam poslali knjige na ogled in, upamo, tudi v pregled, prosimo poterpljenja; vse pride na versto o svojem času.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gl. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in uredjuje: Jos. Stritar.

Tiskata: A. Keiss in F. Löb,